

УДК 347.63 : 341.324
ORCID 0000-0002-8972-0025

Свинаренко Наталія Олександрівна

доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян ХНЕУ імені Семена Кузнеця, кандидат історичних наук, доцент, email: Nataliia.Svynarenko@hneu.net

ORCID 0000-0002-5960-0997

Баличева Лариса Вікторівна

доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян ХНЕУ імені Семена Кузнеця, кандидат історичних наук, доцент, email: Larisa.Balicheva@hneu.net

ПРО ПРАВА ДІТЕЙ НА ОКУПОВАНИХ РОСІЯНАМИ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

Окупація путінськими військами українських земель у лютому 2022 р. є найтрагічнішою сторінкою нашої сучасної вітчизняної історії. Однією зі сторін, що дуже постраждали при цьому та потребує першочергової підтримки - це місцеві українські діти, батьки яких не вивезли, чи не встигли вчасно вивезти на безпечну територію.

Метою даної роботи є визначення та характеристика типових прав дітей на окупованих росіянами українських землях.

Якщо мова йде про дітей-підлітків, які мали досвід навчання в українській школі, то цим дітям довелося зіштовхнутися з доволі упередженими та сумнівними російськими державними постулатами про нацистів, бандерівців і т.і. Ці діти бачили у реальному житті смерті, чули про випадки катувань рашистами, були свідками військових руйнувань людських осель - і при цьому жодних покарань винуватці не понесли. Це складно осягнути та збагнути дорослій людині, що вже говорити про підлітків та дітей...

Ця тема не є достатньо вивченою, враховуючи складність сучасного політичного становища нашої держави і дії активної фази

війни. Попри це, у деяких наукових роботах та інтернет-джерелах були спроби проаналізувати стан освітньо-виховного процесу на окупованих рф українських землях стосовно проголошуваних російських державних наративів та коротко описано їх відображення у реальному житті [1-5]. Щодо навчання та виховання тут українських дітей, то помітними такі описані порушення ключових прав людини: права на безпеку, на вибір мови навчання; відбувається підміна понять, вище описані факти надзвичайно складно скласти докупи у дитячих та підліткових головах, які раніше навчалися в українських школах, а після нашої перемоги у цій війні, ми мусимо відвойовувати мізки наших маленьких українців, котрі невинно постраждали у війні [4, с.41].

Варто розглянути тільки ключові проблеми наших українських школярів на окупованих ворогом територіях: постійна психологічна загроза насильницького вивезення з боку путінських військ (під приводом необхідної евакуації) на територію рф, загроза смерті або поранення через ведення активних бойових дій чи терактів (бо це путінці анексували наші землі, відповідно – українські війська прийдуть визволяти свій народ і свою землю від загарбників). За таких страшних умов діти цілком можуть стати випадковою жертвою війни, і за будь-яких обставин потребують ретельної та кваліфікованої психологічної реабілітації.

У резолюції, заснованій на доповіді депутата Асамблеї Португальської Республіки Пауло Піско, йдеться про те, що депортовані діти зазнають примусового зросійщення, їм активно насаджують російську мову, культуру та історію. Депутат наводить приклади, коли дітям забороняли розмовляти українською мовою, примушували їх відвідувати кремлівські «патріотичні» сайти та обов'язкові військові навчання. За словами Пауло Піско, стратегія

російської держави щодо планомірного викрадення українських дітей та їх подальшого вивезення є частиною знищення української ідентичності. Зокрема, 4 травня 2023 р., був оприлюднений звіт ОБСЄ, присвячений питанню депортації росією українських дітей. «Депортація українських дітей, здійснена російською владою, може містити елементи злочину проти людяності, мали місце такі порушення прав дітей: на ідентичність, на сім'ю, освіту, на доступ до інформації, на відпочинок, на дозвілля та участь у культурному житті та мистецтві, а також права на думку, совість і релігію, на здоров'я, на свободу та безпеку», – йдеться у документі [6].

Як відомо, тяжіння до європейських стандартів демократії, гуманізму, поваги до прав людини є природною ознакою націотворення, а важливою складовою цього процесу має виступити освіта, адже формування української нації відбувається у складних умовах сьогодення [2, с.207].

На окупованих росіянами українських землях, з перших днів окупації, відбувається перехід з української на російську державну освітню програму. «У місті Бердянську Запорізької області російські війська провели обшук у сімейних будинках, щоб перевірити, чи діти не вивчають онлайн-програми з української мови; батькам погрожували штрафами і навіть попередили, що у них заберуть дітей, якщо вони відмовляться віддати їх до російських шкіл», - наголошує СЕРА [6].

Офіційна українська влада має значну кількість прикладів того, що путінські окупанти змушують батьків на окупованих українських землях писати заяви про те, що їхні діти не хочуть вивчати українську мову. Натомість – батькам українських дітей влада обіцяє безкоштовні місця у російських університетах у найближчому майбутньому, після закінчення шкіл їх дітьми. Згідно

чинного російського законодавства, для цього абітурієнтам треба скласти єдиний російський державний іспит – сукупність тестових завдань, де акцентується увага на знанні тонкощів та специфіки російської мови, літератури та російської історії.

Світові медіа теж не залишаються осторонь цього питання. Про те, що депортовані українські діти зазнають примусової русифікації та психологічної маніпуляції, пише і журнал DC Journal Insidesources Oublication, ці зусилля з перевиховання українських дітей оцінюють як культурний геноцид та етнічну чистку з метою знищення України як суверенної держави та українців як окремої нації [7].

Висновок: таким чином, повернення депортованих українських дітей на нашу Україну та їх ефективна інтеграція в сучасне українське середовище і, зокрема, у систему освіти – має бути першочерговим пріоритетом для української влади. На окупованих росіянами українських землях типовими та досить розповсюдженими можна назвати такі порушення прав дітей: на ідентичність, на освіту, на доступ до інформації, на дозвілля та участь у культурному житті та ін.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний огляд «Історія України в російських шкільних підручниках з історії» / В. Яремчук та ін. Київ, 2023. 31 с.;
2. Баличева Л.В. Проблеми та перспективи розвитку української освіти в умовах євроінтеграційних процесів // Тоталітарне суспільство як загроза розвитку демократичної держави. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (до 85 річниці Голодомору в Україні) 18 жовтня 2018 р. Харків: ХДУХТ, ХНУРЕ, 2018. С.207-208;
3. Дослідження «Шкільна освіта: прихована зброя РФ проти України» / Н. Васьківська та ін. Київ, 2023. 92 с.;
4. Свинаренко Н.О. Про освіту

на окупованих рф українських землях: російські державні наративи та правда щоденних реалій // Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки. Том І. Київ: Посвіт, 2023. С.40-42.; 5.Свинаренко Н. О., Баличева Л. В., Добрунова Л. Е. Про освіту та проблеми вчителів Харківської області у 2022 р., що перебували під російською окупацією // Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернетконференції з нагоди відзначення Дня науки – 2023 в Україні «Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану». Київ: ДНДІ МВС України. 2023. С.458-460; 6. Росія викрадає українських дітей: як їх повернути? URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3750020-rosia-vikradae-ukrainskih-ditej-ak-ih-povernuti.html> (дата звернення 24.09.2023); 7. Русифікація українських дітей – серед найпідступніших злочинів москви. URL: https://lb.ua/blog/taras_kremin/554127_rusifikatsiya_ukrainskih_ditey-.html (дата звернення 24.09.2023)